

noi date la cunoașterea istoriei militare a acesteia.

În continuare, autorul prezintă urmele romane de la Bulci, Lipova, Aradul Nou și Cenad (p. 99—106), care punctează drumul roman de pe valea Mureșului. Deosebit de interesantă ni se pare prezentarea grupului de morminte de la Seghedln (*Partiscum*) (de pe cuprinsul cărora s-au cules și monede din timpul lui Antoninus Pius și Caracalla) (p. 107) — publicate încă din 1882, dar date uitării. În felul acesta, se aduc noi dovezi la problema existenței unei așezări romane în fața vărsării Mureșului în Tisa unde, pe baza unei inscripții, se presupune și existența unei stațiuni vamale.

Astfel, ca și în perioada regatului dacic, Micia și celelalte puncte fortificate de pe valea Mureșului aveau rolul de a păzi intrarea dinspre vest a provinciei.

V. Ultimul capitol este consacrat unei probleme fundamentale a etnogenezei române:

D. BERCIU, *Dacoromania*, col. *Archaeologia Mundi*, editura Nagel, Geneva, 1976, 192 pagini, 65 pl. color și 73 ilustrații alb-negru

Formarea poporului român a încetat demult să mai constituie „o enigmă și un miracol istoric”. Eforturile îndelungate ale savanților români, în speță din ultimele decenii, au dus la făurirea unei teorii științifice care urmărește și explică procesul etnogenezei noastre pe temelul unei multitudini de fapte și documente istorice, arheologice, lingvistice, etnografice etc. Necesității de a lămurii cititorul străin asupra originilor poporului român, de a-l da o explicație istorică valabilă a locului specific al acestui popor în concertul națiunilor europene, vine să-i răspundă mai recent cartea profesorului Dumitru Berciu (cu colaborarea la unele capitole a prof. Bucur Mitrea), intitulată semnificativ *Dacoromania* și apărută în limba italiană în colecția *Archaeologia Mundi* a binecunoscutei edituri Nagel.

Între lucrările de o reală valoare și utilitate apărute anterior în această colecție se înscrie și volumul *Roumanie* (1972), semnat de regretatul C. Daicoviciu și de acad. E. Condurachi, constituind o sinteză, în principal pe bază arheologică, a istoriei străvechi și vechi a țării noastre, începând cu epoca pietrei cioplite și terminând cu antichitatea târzie (secolul al VII-lea e.n.). Consultând cartea semnată de D. Berciu, constatăm că riscul de a repeta date și idei deja cunoscute cititorului colecției amintite este minim, chiar dacă ea suprapune în bună măsură, din

continuitatea elementului dacic în epoca romană în valea Mureșului. Autorul aduce importante contribuții, fie prin cercetările proprii, fie valorificând date mai vechi.

Cartea se încheie cu un *indice general și cuprins* (cu variante în limbile franceză, engleză și rusă).

Prin format și titlurile capitolelor, lucrarea prezentată poate fi considerată și o carte de popularizare; ea adresându-se unui public mai larg. Totuși, este întocmită după criteriul riguros științific. La aceasta trebuie adăugat un fapt deosebit de important: L. Mărghitan este un bun cunoscător al locurilor descrise, al topografiei și geografiei zonei. Aceasta a reprezentat o condiție deosebit de importantă în închegarea concepției autorului despre sistemul defensiv de pe valea Mureșului din epocile dacă și romană.

Constantin C. Petolescu

punct de vedere cronologic, și chiar dacă ea reia — în text și în ilustrație — o serie de descoperiri întâlnite în volumul lui C. Daicoviciu și E. Condurachi. D. Berciu nu și-a propus să scrie o nouă sinteză a pre- și protostoriei românești; el încearcă să reconstituie, să explice și să ilustreze procesul formării poporului român, în primul rând prin documentele arheologice. Însuși titlul cărții, *Dacoromania*, învederează această delimitare a substanței, cadrului geografic și temporal al temei tratate. Pentru autor, Dacoromania nu este doar o anumită noțiune lingvistică, ci un concept mult mai complex, etno-cultural și istoric, înglobând în egală măsură cele două elemente constitutive fundamentale ale poporului român: cel geto-dac și cel roman.

Pornind de la acest concept, era normal ca urmărirea etnogenezei românești să nu se limiteze la aria fostei provincii romane, ci să acopere întregul spațiu locuit de geto-daci. În timp, autorul urmărește evoluția societății autohtone, aflată într-o continuă interacțiune cu factorii externi, de o mai mare sau mai mică importanță, începând cu epoca bronzului, când se cristalizează fondul etnic tracic carpat-balcanic, și terminând cu ultimele secole ale mileniului I e.n., când procesul de etnogenază s-a desăvârșit, românii constituind un popor cu o limbă și o cultură proprie, cu structuri social-economice și politice specifice.

Cum era și de așteptat, autorul a dat o pondere relativ mică argumentelor istorice și filologice, considerate mai bine cunoscute (ceea ce în cazul cititorului străin nu este întotdeauna sigur), și a pus accentul pe datele arheologice, care au adus — în principal în ultimele trei decenii — o contribuție hotărâtoare în reconstituirea secvențelor și a structurilor etno-culturale ale etnogenezei românești. Primele două capitole sînt dedicate fondului tracic, genezei și evoluției sale de-a lungul epocii bronzului și a fierului. În chip special se insistă, pentru caracterizarea culturii geto-dace a celei de-a doua epoci a fierului, asupra artei traco-getice (în principalele secole al IV-lea î.e.n.), asupra monetăriei autohtone și asupra răspîndirii roții olarului la getodaci. Folosind descoperirile mai noi și în special cele făcute la Ocnița, autorul ilustrează creșterea progresivă a influențelor civilizației clasice, greco-romane, asupra culturii geto-dace, influențe care au pregătît succesul romanizării.

Un substanțial capitol, al III-lea, este dedicat tocmai acestui fenomen, de o însemnătate covârșitoare pentru etnogeneza românească: simbioza daco-romană de-a lungul perioadei de existență a provinciei Dacia. Procesul de romanizare a dacilor din provincie este urmărit în paralel cu evoluția relațiilor dintre dacii liberi și imperiu, relații care au făcut ca influența fertilă a civilizației romane să nu se limiteze la întinderea provinciei, ci să cuprindă întregul teritoriu al vechii Dacii. În cap. IV se aduc numeroase dovezi care ilustrează prezența romană și romano-bizantină la Dunăre și chiar la nord de marele fluviu în perioada de după retragerea aureliană (sec. IV—VI e.n.).

În continuare, expunerea urmărește în paralel evoluția culturii autohtone, daco-romane, și stabilirea pentru diferite perioade de timp și cu efecte diferite a populațiilor

afiate în migrație (sarmați, goți, huni, gepizi, avari, slavi). O atenție deosebită este acordată slavilor, rolului pe care aceștia l-au jucat în formarea limbii și a poporului român. Pornind de la ideea că în momentul așezării slavilor pe teritoriul țării noastre populația autohtonă era deja romanizată, autorul fixează încheierea unei prime faze a etnogenezei românești la sfîrșitul secolului al VI-lea e.n. Faza următoare, aceea a asimilării slavilor, care avea să ducă la desăvîrșirea acestui proces, la cristalizarea poporului român, s-ar încheia în secolul al VIII-lea. După D. Berciu, la sfîrșitul secolului al VI-lea am avea de-a face cu proto-români, iar începînd din secolul al VIII-lea cu români.

Lucrarea este însoțită de o ilustrație bogată, de patru hărți, de o bibliografie selectivă și de un indice. Ilustrația este de cea mai bună calitate, dar, din păcate, nu este suficient de echilibrat repartizată pe epoci și culturi și nici nu este ordonată strict cronologic. În ce privește hărțile, remarcăm că trei sînt pentru documentele numismatice și doar una este o hartă arheologică (pentru epoca bronzului), astfel că urmărirea celor mai multe descoperiri și culturi arheologice menționate în text nu este posibilă. Cu toate acestea, și în ciuda conciziunii impuse de specificul colecției, care face ca unele noțiuni arheologice specifice țării noastre să rămînă insuficient conturate și ca anumite aspecte ale discuției să nu poată fi adincite în măsura în care era necesar, cartea prof. D. Berciu vine să răspundă interesului sporit manifestat de către cititorii străini pentru problemele istoriei românești și constituie, indirect, un indemn la o mai bogată acțiune de popularizare peste hotare a rezultatelor cercetării noastre istorico-arheologice.

Mircea Babeș

Banatica, I (1971), II (1973), III (1975), IV (1977)

Prin cele patru volume apărute în decursul a șapte ani, publicația Muzeului de istorie al județului Caraș Severin s-a înscris organic în grupul celor circa 25 de reviste cu ritm constant de editare, aparținătoare muzeelor din țara noastră. Menită să oglindească pe călea tiparului cele mai frumoase rezultate ale cercetărilor arheologice și ale investigațiilor documentar-archivistic efectuate în primul rînd de personalul muzeal din Reșița și Caransebeș, ea cuprinde în paginile sale o diversitate de subiecte.

Chiar de la numărul inaugural, *Banatica* a întrunit cerințele unui anuar muzeistic cu o oarecare tradiție. Conținutul a fost judicios divizat în funcție de specificul materialelor (istorie veche și arheologie; istorie medie; istorie modernă și contemporană; istoria culturii și artelor). Dar, fapt demn de remarcat, pe lângă autorii locali, se întilnesc și semnăturile unor prestigioși arheologi și istorici din afara județului. Cît privește subiectele tratate, pe lângă cele în care se analizează descoperiri din zonă, sînt cuprinse și o serie de stu-